

лекційних навчальних текстів) у процесі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Література

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Изд-во МГУ, 1980. – 415 с.
2. Бодалев А. А. Личность и общение : Избранные труды / А. А. Бодалев. – М. : Педагогика, 1982. – 212 с.
3. Буева Л. П. Общение // Философский энциклопедический словарь / Л. П. Буева. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – С. 447–448.
4. Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка / К. Бюлер ; [пер. с нем. О.С. Филоненко ; общ. ред. и коммент. Т. В. Булыгиной]. – М. : Прогресс, Универс, 1993. – 502 с.
5. Дьяконов Г. В. Основы диалогического подхода в психологической науке и практике : дис. ... доктора психол. наук : 19.00.01 – «Общая психология, история психологии». – К., 2009. – 573 с. ; С. 227–242.
6. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М., 2003. – 384 с.
7. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении : [кн. для учителя] / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
8. Коломинский Я. Л. Социальные эталоны как стабилизирующие факторы «социальной психики» / Я. Л. Коломинский // Вопросы психологии. – 1972. – № 1. – С. 99–110.
9. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии: Избр. псих. труды / А. А. Леонтьев. – М. : Московский психо-социальный институт ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2001 – 448 с.
10. Ломов Б. Ф. Идеи и методы кибернетики в психологии и педагогике / Б. Ф. Ломов // Кибернетика на службе коммунизма. – М. – 1981. – № 4. – С. 34–56.
11. Ломов Б. Ф. Теоретические и методологические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М. : Наука, 1984. – 444 с.
12. Мясищев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясищев ; [под ред. А. А. Бодалева, вступ. статья А. А. Бодалева]. – М. : Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МОДЕКС», 1995. – 356 с.
12. Обозов Н. Н. Межличностные отношения / Н. Н. Обозов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1979. – 151 с.
13. Роджерс К. Эмпатия // Психология эмоций. Тексты / К. Роджерс / [под. ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер]. – М., 1984. – С. 235–237.
14. Фурмановская Н. И. Коммуникативно-прагматические аспекты единиц общения / Н. И. Фурмановская. – М., 1998. – 314 с.

УДК 378.147

*К. О. Морозова,
здобувач,*

Н. І. Зеленкова,

кандидат пед. наук, доцент,

Криворізький педагогічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Морозова К. А., Зеленкова Н. І. Дидактична модель формування інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

У статті проаналізовано поняття «дидактична модель» та вимоги до її формування. Подано проект дидактичної моделі формування інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: дидактична модель, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчальний сайт.

Морозова К. А., Зеленкова Н. И. Дидактическая модель формирования информационно-коммуникационных компетентностей студентов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин.

В статье проанализировано понятие «дидактическая модель», и условия её формирования. Представлен проект дидактической модели формирования информационно-коммуникационных компетентностей студентов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин.

Ключевые слова: дидактическая модель, информационно-коммуникационная компетентность, учебный сайт.

Morozova K. A., Zelenkova N. I. Didactic model of formation of students' information and communication competencies in the process of studying the psychological and pedagogical disciplines.

The definition of didactic model is discovered. The project of didactic model of formation of the IC-competencies of the students in psycho-pedagogical disciplines studying process is described in the article.

Key words: didactic model, IC-communicative competence, learning site.

Нині впровадження компетентнісного підходу в навчально-виховний процес вищої школи є одним із провідних напрямів оновлення змісту освіти. Використання інноваційних технологій освіти в навчально-виховному процесі – одна з умов реалізації компетентнісного підходу.

Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у студентів, що не зорієнтовані на інформатику як на фах, є атрибутивним компонентом навчально-виховного процесу ВНЗ. Постає питання знаходження ефективних форм, методів та засобів оптимізації, розроблення формальних і змістовних компонентів інформаційної підготовки студентів ВНЗ. Для комплексного розв'язання цієї проблеми необхідним є обґрунтування та реалізація певної дидактичної моделі формування інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Інформаційно-комунікаційним компетентностям присвячено дослідження таких науковців: Н. Бібік, Н. Голівер, Р. Гуревич, В. Котенко, О. Спирін, С. Тришина та ін. Дослідниками визначено низку особливостей процесу формування ІК-компетентностей, запропоновано авторські методики.

Педагогічну модель науковці розуміють як штучно створений мисленнєвий образ, який зберігає інваріантність структури об'єкта дослідження, віддзеркалює та відтворює властивості, взаємозв'язки і відношення компонентів об'єкта [4].

«Дидактичне моделювання – це система дій, яка забезпечує адекватне засвоєння властивостей, що моделюються, зв'язків і відношень пізнаваного і перетворюваного об'єкта (природного чи соціокультурного)». Об'єктами дидактичного моделювання можуть поставати природні та штучні системи, а суб'єктом – людська свідомість.

У науковій літературі переважно висвітлюється питання стосовно формування інформаційно-комунікаційних компетентностей під час вивчення інформатики, а питання щодо формування таких компетентностей у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу залишається відкритим, адже немає розроблених методичних рекомендацій щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення конкретної дисципліни, наявні лише загальні поради.

Дидактична модель є уявною або реальною системою, яка має чіткі межі відношень із іншими системами. Модель є стислим, але водночас інформаційно містким поданням ідеї всього дослідження.

Отже, дидактична модель є системою взаємозумовлених елементів організації й управління навчальним процесом і передбачає мету, завдання, принципи, дидактичні цілі, градацію технологічного забезпечення, методи, форми організації навчання та кінцевий результат. Дидактична модель – це багатопозиційна схема, що виконує дві важливі педагогічні функції: роз'яснювальну (що треба отримати) і технологічну (як це зробити).

Згідно з гіпотезою дослідження якісне формування інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін буде можливим за таких умов: використання інноваційних, особистісно зорієнтованих технологій навчання; наявності відповідної технологічної та методичної навчальної бази, зокрема авторських методичних рекомендацій щодо застосування ІКТ під час вивчення конкретної дисципліни; створення відповідного методично організованого електронного ресурсу з дисципліни; комплексного використання різних форм та методів, поєднаних у певну дидактичну модель.

Авторами запропоновано стратегію створення комп'ютеризованого навчального середовища для максимально зручного використання та підвищення рівня сформованості інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів, що передбачає дотримання певних принципів навчання (системи основних дидактичних вимог до навчання, дотримання яких забезпечує його ефективність), а саме: науковості, систематичності та послідовності, формування самостійності студентів, диференціації навчання, індивідуалізації навчання, доступності, наочності.

Беручи до уваги поставлені завдання, дидактичну мету та принципи навчання, у роботі запропоновано для використання такий тип технологічного забезпечення, як навчальний сайт, який містить теоретичний матеріал, практичні завдання, презентації, відеоматеріали, посібники та можливість проходження тестів для перевірки знань з кожної теми.

Призначення навчального сайту визначаємо такими основними позиціями:

- ознайомлення студентів із соціальними та науково-практичними проблемами, характерними для навчальної та майбутньої професійної діяльності;
- формування у студентів активності позиції в навчальній діяльності;
- стимулювання та розвиток уміння самостійно оцінювати ситуації та обирати шляхи для розв'язання поставлених завдань;
- формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у процесі навчання.

Загальнодидактичною метою, визначеною для навчального сайту, є створення умов для інтелектуального розвитку студентів, а саме: розвиток критичного та логічного мислення, уміння аналізувати ситуацію; узагальнювати та класифікувати дані, прогнозувати розвиток подій на основі отриманої інформації.

Запропонований інтернет-ресурс дозволяє реалізовувати різні групи методів навчання, а саме: методи контролю та самоконтролю студентів у процесі навчання, виклад інформації, письмовий інструктаж, самостійна робота, активізація пам'яті, управління колективною та індивідуальною роботою, практична робота, метод проектів.

Отже, визначимо чинники, які впливають на формування вищезначених компонентів ІКТ-компетентності магістрів.

Мотиваційний компонент інформаційно-комунікаційної компетентності надзвичайно важливий, оскільки він спонукає студентів до усвідомленого застосування ІКТ під час розв'язування навчальних завдань. Але для цього необхідно спочатку сформувати пізнавальний інтерес до навчання.

Зважаючи на це, для формування мотиваційного компонента ІКТ-компетентності студентів пропонуємо використовувати демонстраційні мультимедійні проекти роз'яснювального характеру, які показуватимуть значення та можливості застосування сучасних технологій у професійній та навчальній діяльності. Щоб зацікавити студентів, необхідно дати їм можливість виявити власні здібності під час виконання певного завдання, задля цього вважаємо доцільним та ефективним застосування методу проектів. Він зорієнтований на самостійну діяльність студентів, яка реалізується в індивідуальній, парній або груповій діяльності.

Для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента інформаційно-комунікаційних компетентностей магістрів необхідно обрати певні критерії. Для цього слід зацентувати увагу на тому, що мотиваційний компонент ІКК ґрунтується на певному комплексі інтересів та спонукає студентів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, що впливає на перебіг взаємодії студентів із навчальним матеріалом засобами ІКТ під час самостійної навчальної діяльності, тобто, *на рівень пізнавальної самостійності*.

Для комплексної оцінки рівня сформованості мотиваційного компонента ІКК магістрів вважаємо за доцільне визначити ще один критерій. Ураховуючи, що мотиваційний компонент ІКК передбачає свідоме застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній діяльності, пропонуємо обрати критерієм *зацікавленість студентів у використанні ІКТ для розв'язання навчальних завдань із дисциплін*.

Когнітивний компонент ІКТ-компетентності під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін сформувавши важче, ніж тоді, коли профілюючими є саме інформатика та обчислювальна техніка. Магістри навчаються вже 5 рік, тому слід урахувати те, що певні знання про комп'ютерну техніку вони вже мають. Але постає питання: чи можуть вони застосувати ці знання на практиці саме в навчальній діяльності, а не лише для того, щоб зайти на свою сторінку в соціальній мережі. Тому пропонуємо формувати знання, уміння та навички використання ІКТ через постановку певних практичних завдань перед студентами, які передбачатимуть набір та різнопланове форматування тексту, роботу з мережею Internet та електронними ресурсами. Отже, студенти не лише виконуватимуть завдання з дисципліни, а й навчатимуться правильно організовувати інформацію в електронному вигляді.

Для оцінки рівня сформованості когнітивного компонента ІКК магістрів доцільно обрати критерій – *якість виконання індивідуальних практичних завдань із дисципліни (із залученням ІКТ)*.

Діяльнісно-креативний компонент виступає як верхній щабель сформованої ІКТ-компетентності, він показує, наскільки глибоко у студента сформовані знання, навички, ставлення та певні уявлення про сучасні інформаційні технології; сформованість цього компонента передбачає творчий підхід до розв'язання навчальних завдань із застосуванням ІКТ.

Отже, цей компонент ІКК характеризується умінням студентів знаходити, об'єднувати та трансформувати навчальний матеріал за допомогою широкого комплексу засобів ІКТ.

Для того, щоб сформувати навички такої діяльності у студентів необхідно застосовувати різні методи та форми навчання в комплексі, показувати, як засобами ІКТ можна розв'язати те чи те завдання, але при цьому слід пам'ятати, що вивчаються саме психолого-педагогічні дисципліни, а не інформатика, тому на зміст навчання як такий використання ІКТ не має впливати, лише інтеграція цих технологій у процесі навчання зможе допомогти у формуванні ІКТ-компетентностей студентів.

Отже, для визначення рівня сформованості означеного компонента ІКК пропонуємо використовувати такі критерії:

- *застосування комплексу різних типів інформаційного забезпечення для розв'язання навчальних завдань;*
- *розширення сфери застосування ІКТ студентами.*

Ураховуючи названі чинники, які сприятимуть формуванню інформаційно-комунікаційних компетентностей у студентів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін, пропонуємо застосовувати ІКТ у комплексі та систематично, для цього необхідно поєднати навчальний матеріал з інформаційними технологіями.

Задля контролю та коректування процесу формування ІКТ-компетентностей студентів пропонується проводити моніторинг за спеціально розробленою програмою.

Результат функціонування запропонованої дидактичної моделі передбачає, що використання вище означеного технологічного забезпечення у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін розвиватиме у студентів самостійність та пізнавальну активність, сприятиме кращому засвоєнню навчального матеріалу та якісному виконанню різних видів робіт, а також формуватиме інформаційно-комунікаційні компетентності.

Література

- 1. Бібік Н. М.** Компетенції / Н. М. Бібік // Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 409–410.
- 2. Галузинський В. М.** Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : [навч. посіб.] / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : ІНТЕЛ, 1995. – 168 с.
- 3. Голівер Н. О.** Дидактичні умови використання комп'ютерних технологій у процесі навчання студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.09 «Теорія навчання» / Голівер Н. О. – Луцьк, 2005. – 20 с.
- 4. Оконь В.** Введение в общую дидактику / В. Оконь; [пер. с польск. Л. Г. Кашкуевича, Н. Г. Горина]. – М. : Просвещение, 1990. – 181 с.
- 5. Спірін О. М.** Компетентнісний підхід у проектуванні професійної підготовки вчителя інформатики / О. М. Спірін // Науковий часопис. Серія 5. Педагогічні науки: реалії

і перспективи: Збірник НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2007. – Вип. 7. – С. 150–156. **6. Тришина С. В.** Информационная компетентность как педагогическая категория [Электронный ресурс] / С. В. Тришина // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm>. **8. Ягунов В. В.** Педагогіка : [навч. посіб.] / В. В. Ягунов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

УДК 371.10.145

Л. Ю. Москальова,

доктор пед. наук, професор,

Науково-дослідний інститут духовного розвитку людини

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ «ХРИСТІЯНСЬКА ЕТИКА»

Москальова Л. Ю. Підготовка майбутніх учителів за спеціалізацією «Християнська етика».

У статті розкрито компетенції в підготовці майбутніх учителів християнської етики, представлено сутність основних вимог до викладачів, які мають забезпечити навчально-виховний процес у цьому напрямі.

Ключові слова: майбутні вчителі, компетенція, християнська етика.

Москалева Л. Ю. Подготовка будущих учителей по специализации «Христианская этика».

В статье раскрыты компетенции в подготовке будущих учителей христианской этики, представлена сущность основных требований к преподавателям, которые должны обеспечить учебно-воспитательный процесс в этом направлении.

Ключевые слова: будущие учителя, компетенция, христианская этика.

Moskalyova L. Y. The training of future teachers with specialization «The Christian ethics».

In the article the competence in the preparation of future teachers of Christian ethics, represented the essence of the main requirements for teachers, which should provide the educational process in this direction.

Key words: future teacher competence, the Christian ethic.

Проблема якості підготовки педагогів за спеціалізацією «Християнська етика» в умовах реформування освітньої системи Української держави набуває особливої актуальності. У Запорізькому регіоні є позитивні зрушення в цьому напрямку. Зокрема, у школах за рахунок варіативної компоненти виділяються години для впровадження курсів духовно-морального спрямування. Проте питання якості підготовки педагогів з цього напрямку залишається відкритим. Звісно, наявні курси підвищення кваліфікації, але відповідної світовому рівню, якісної, базової освіти з «Християнської етики» та кваліфікації вчителів у Запорізькому регіоні нині ще не отримують.

Мета статті: з'ясувати основні компетенції у спеціалізації «Християнська етика» для підготовки майбутніх учителів.

Проблематика впливу духовно-моральних цінностей у підготовці сучасної молоді вивчається провідними науковцями на теренах пострадянського суспільства. Це роботи українських науковців – І. Беха, Г. Васяновича, І. Зязюна, В. Жуковського, В. Молодиченка, Л. Хоружої, Г. Шевченко та ін. Також можемо навести і авторів сучасних дисертаційних праць, де християнська етика подана як окремий напрям духовного життя (М. Махортова [1], І. Кулікова [2], І. Столяров [3] та ін.).

На сьогодні у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького розпочалася підготовка майбутніх спеціалістів за педагогічним напрямом (0101) зі спеціальності «Початкова освіта» у поєднанні зі спеціалізацією «Християнська етика». У попередньо розробленому варіативному стандарті для спеціалізації «Християнська етика» передбачено формування в таких спеціалістів компетенцій для